

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 8. У Сомбору 30. Априла 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред : сваког 15 и последињг , а Пријегљ србске младежи излази као додатак школскога Листа едаред на месец

Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 н. на год.

О неговано праве побожности у народной школи.

Народна школа треба да е скроз задахнута духом побожности, и да се целим своим радом пашти осећањ вере, любви и надежде христјанске код свию ученика будити и неговати, пак тако и самим оним ученицима, кои код куће слабо религиозно воспитанј добияю, у овом погледу срдце умекшати и нњи за приманј освећеня одозго приемљиве учинити.

Све што се на негованј побожности у народной нашой школи односи, изложићемо у следећим точкама :

Свако предаванј школско започети валя е молитвом, а завршити е благодарношћу Богу. Да не би пак свакидашня молитва у механизам прешла и само се обичая ради без осећаня читала, препоручуе се, да учитель пре молитве е две три речи побуди децу на важност нјну, од прилике овако : „Драга дечице ! Вас су добри родители ваши овамо послади да се учите лепим наукама, па да постанете валяни и честити люди ; помолимо се дакле Господу Богу да нам он пошлј свою милост и помоћ за овај данашњи посао. Сад сви лепо устаните, прекрстите се, па замном из свег срца читайте молитву пре ученя : Преглагій Господи ниспосли намъ благодатьъ святаго твоего Духа,“ — По свршетку школског предаваня

нека учитељ позове ученике на благодарност Богу овако : „Благи Бог нам е дао своју милост, па смо данас опет нешто ново научили што одпре нисмо знали, а уз то смо се вештбали и у ономе што смо одпре били научили; е тога нам ваља Богу на том дару Његовом захвалити, и зато ћемо појати сви у глас лепо и сложно : „Благодаримъ та создателю, јако сподоклаз еси насъ благодати твоје. и т. д.

Овде приметити ваља, да учитељ при свакој школској молитви има пред децом на среди школе стајати, с њима се заједно Богу молити, и своим владанјем при молитви ученицима за образац служити. —

Кад деца први пут у школу дођу, и мало се у школи навикну, едан између првих разговора учитељских с њима, нека е овај ; „Знате ли се ви децо Богу мољати? Нека дигне руку, кои се зна Богу мољати? — Ти се знаш дакле Богу мољати; то е лепо од тебе; ти си се већ више пута разговарао са Отцем небесним! А тко те е научно тако лепо Богу се мољати? — Ти имаш врло добру Матер, што ти е тако красан наук дала. Ал и ви други што се незнате Богу мољати, сад ћете сви научити: устаните па гледајте и слушајте како ћу се ја сад пред вама Богу мољати!“

Ученици нека на учитељу своме виде, да е молитва свакидашња потреба сваке скромне и честите душе, и нека се навикну у тишини, са осећањем и с мислима сваку молитву свршивати.

Покрај прописаних од цркве молитава, нека учитељ побуди децу, да се и своим собственим речма и мислима, за себе, за своје родитељ и добротворе Богу моле, и то из чистог детињског срдца свог. Такове деције молитве есу најкраснији цвет побожности, кои ће у своје време добрим плодом уродити.

Народни учитељ треба да своим животом и своим делима у школи и изван школе служи деци и людма за пример побожности и богоштованя. Кадгод он о Богу и о светим стварима говори, треба да говори са смиреностију и са осећањем светињ о којој е реч. Мудри Англичанин Нютн (Newton), најславнији природоиспитатељ, чим е чуо име Божије изговорити, или га е сам изрекао, таки е капу с главе скинуо и сав се тресао. Тако е велики овај муж испуњен био страхопочитаня према Творцу и сведржавном Управитељу природе!

На нѣга се има дакле учитель угледати, а не на суетне лажомисленике нашега времена, кои сво знањ своје хоће да покажу у изсмевању Божијг закона и уредба св. цркве.

Учитель има се чувати од псовке, кунени и богменя, од сваке шале са црквеним и светим предметима, и од измевања ма коег не само нашег него ни туђег побожног обичая, све ако би тай и са суверетвом скопчан био; ер често бива да простота по своме детинском начину мишленя и по своме живом уображеню најсветију истину облачи у ризу, која се ученоме на први поглед суетном и непотребном чини, али се њоме најсветија осећања у многобројноме народу побуђују, и побожност се храни и негује, — па чим се кои ватрени наученик несмислено додирне ове светинѣ народне и пред простотом хулија е почне, одма изчезну из срдца простога човека сва она лепа и света осећања, а на место њи уселе се у нѣга страсти и пороци, кои како поздине люде, тако и целе народе упропашћују.

Као што се учитель сам има од свакога богохулства клонити, тако е обвезан и своје ученике од тога чувати, одвикати, и побудити у њима гаденѣ и гнушанѣ од псовке, и свију неваљалих и поганих речи. Особито има их одвраћати од злог обичая, код цркве и у самой цркви сигратисе, викати и безобразно понашати се, као што чине деца и одрасли люди по неким нашим варошима у време венчања, и раздавања анафоре, кољива ил' водиче.

Науку Християнску сматрати ваља као главни предмет школскога обучавања, и предавати ю с' живом вером и са одушевленѣм, наочигледно, узрасту дечијем сходно и разумљиво, пак старати се да се наука та младежи омили, и на млађано срце њихово благотворни утисак учини. Учећи истине християнске, разсветљивати их ваља примерима из Библичне Повести, и из Житија Светих. С особитом љубави ваља децу упознавати са животом, делима и Евангелском науком преблагог Христа Спасителя, кои е нама пут, истина и живот. Оштроумни и мудри Жан Поол, каже: „Најбольи Християнски веронаук ест Житије Христово, па затим одма страдања нѣгових послѣдователя, ма ова и изван светога Писма описана била.*)

*) „Die beste christliche Religionslehre ist das Leben Christi, und dann das Leiden und Sterben seiner Anhänger auch außerhalb der heiligen Schrift erzählt.“

Науку вере валя у свезу доводити са животом црквеним, а то ће бити, кад ученицима молитве, ектеніе, псалме, и најкрасніе црквене песме разяснюемо, и кад их учимо смерно и складно пояти, пак тим начином уселюемо у млађана срца њихова любов к цркви, и радо пребивањ у храму Божијем. Многи премноги люди у нашем народу само зато неиду у цркву и нелюбје веру православну, што ю непознаю, и што им є осећанњ затупљѣно те нису у станју уживати оне духовне и тако рећи небесне милине, коє св. црква наша своим христіянски васпитаним чедама обилно пружа.

Од наука што се у школи уче, много ће се коешта доцніе заборавити, али наочигледно ученњ науке вере, оставља у срдцу младежи сталне и вечите утиске, кои ће их кроз бурю и помрчину живота безбедно проводити мимо сваке пропасти к правој определеној. Вера є мати своју племенитіих и узвишених дела што их є човек починити кадар; из нѣ се рађа савестност, поштенњ, правда, целомудреност, чиста любов, и поуздана надежда. Єдној речію, ученњ науке христіянске, и воспятаванњ у духу благодатіа, производи у човеку све што є добро и похвално и чиме се смирили Христіянин од суровог дивјака и суемудреног безбожняка одликує.

(Продужиће се).

Народна Школа и туђи єзици.

(Продужено.)

Треће спомоћно средство за ону децу, коју родители по свршетку србске школе у мађарску гимназію дати желе, єст то : да деца та, пошто трећи основни разред србски или псалтир сврше, пређу у мађарску главну школу и да се тамо за годину или више дана приправе за далѣ школовањ. Овим се средством досада обилно послуживаху наши грађани, али я би га само у крайњој нужди препоручио и то онима кои у месту србске главне школе немаю, а ради су децу у гимназію слати. У том случаю болѣ є да се оно неколико деце, — коіој є знањ мађарског єзика баш преко нужно, — у мађарској главној школи томе єзику уче, него да се за лю-

бав ове неколицине сва остала деца у србској школи механичним и привидним ученјем мађарског читаня и писаня муче, пренебрегавајући далеко нуждне и важне науке па и сам свой матерњи език, кога у србској школи најпре и највећма учити ваља, ер ако га ту правилно ненауче, у туђим га школама јачно неће научити него још и заборавити. Напоследку коме родителю није стало до тога, да му се деца у духу православне вере и своје народности и на матерњем језику воспитавају, томе — кад већ другчије није, — нека слободно стои као и до сада децу своју шилјати у туђе школе, пак ће скорим сам и уживати красне плодове одпадничтва свог, али не треба никако да се србска школа, ово једино уточиште народног језика и народности наше, поводи за тим занешенијцима, него треба да остане верна својем определению, и да одрашом честите синове србског роду, кои ће свой језик, своју народност и веру више свега любити, кои ће кад одрасту бити люди очеличеног характера и пуни поштеня, а не слабе трске, које најмањи ветрић куд хоће савија и прегиба.

Уведенјем мађарског језика у народну србску школу, данашњим даном, у колико је мени познато, највише је онима између нас по вољи, кои су пређашњих година свом снагом хтели да нам школу понемче. Такових люди има међу нама готово у свакој обштини не само по варошима него и по селима, а видели смо да их је било на жалост и међу члановима нашег ланског расправног сабора. Но хвала милостивој наредби високог кр. угарског намесничког савета од 10 Дек. 1862. Бр. 82,914, — којом је забрањено уводити у наше школе друге предмете и језике осим оних, кои су год. 1855 од пређашњег владе одређени, — досада се немогаше неупутна жеља тих на зло брзих Србаља извршити. — Сад у овај час од наших садашњих црквено-школских власти зависи, хоће ли школа наша остати у стању својем определению сходном, или ће постати опет место привидног учења туђих језика и механичног абрихтованя у овима.

С' поузданјем очекују сви свой род и своју народну школу любећи Србљи, да ће се наше црквено-школске власти у задничком договору у томе сложити, да на питањ о том, требали да се у наше народне основне школе мађарски језик уведе, високом правительству земалском онако одговоре, како и достојанство и права корист србскога на-

рода изискує, и да ће мудрим своим одговором кадри бити одклонити оне многобројне незгоде, које би претоваривањем вејке школске дечице са учењем многих језика у физичном, моралном и умном животу народа нашег проузроковати могло. Исто тако очекујемо од наших свестних црквених обштина, да ће оне овом приликом опет молбено припасти к' престолу пресветлога Цара и Краља нашег, зарад оживотворења наше црквено просветне автономіе, коју нам и земаљски закони, од године 1792 и 1848 обећаше и коју суграђани наши протестанске и реформатске вероисповеди у пуној мери већ уживају. А и дотле, док онострана права наша у погледу на цркву и школу законитим путем у живот неступе, чувајмо сви мали и велики нашу народну школу, као очи у глави, и негујмо у њој наш мили матерњи језик, нити лакоумно допуштајмо, да нам српска школа са наше нехатости и немарности пропадне и однароди се, ер с' њоме ћемо и ми сами пропасти и од своје народности одуђити се.

О учено писаня и читаня.

II. Писанје, познаванје писмена и считаванје.

(Продуженје).

2. Образац за писанје, и познаванје сугласника и за считаванје.

Докле се уче самогласи, дотле нема места считаванјем, но чим се један сугласник научи познати и писати, одма се има он са свима самогласницима спаяти и заједно изговарати, а сви самогласи опет имају се са новонаученим сугласником спаяти, тако постаје считаванје слогова и речи. Од сугласника као што је горе речено, најсгодније се може први узети писме с. Овде ћемо дакле на овоме писмену показати образац целе радње :

Учитель запита за реч која се почиње гласом с. Деца одговоре: Сава, или друго што. Учитель позове да једно дете ту реч раствори на слокове и на гласове, па да каже јошт једанпут

први глас. Кад то буде, онда рекне учитељ: Децо ви већ умете из слога са, написати глас а; а онај други глас неумете још написати. Сад ћемо дакле учити писати знак од гласа с. Пазите, ево ја ћу га сад написати. Учитељ пише а деца пазе и говоре какви су потезови: (точка горе, од нѣ се вуче лево полуколо.). Ето то је писме што значи с. — Какав глас има ово писме? Како се пише? Шта се има најпре написати? (точка). Где се пише точка? (близу горњег средињег повуке). Од куда почињ савиен потез? (од точке). На коју се страну савија? (на леву). Какав облик има тај савиени потез? (испуњен на лево). Где је тај потез најдебљи? (у среди). Какав је одоздо? (све тањи) Куда се савија одоздо? (на десну страну горе). Докле иде тај савијотак? (мало ниже него до среде). Какав облик има цели савијотак? (као лево полуколо, с' крајва тањ а у среди најдебљ) Какав је глас у тога писмена? (с'). Из којих се потезова састоји? (из точке и левог полукола). За точку дакле можемо казати: јдан а залево полуколо, два. Сад устаните сви, па ћемо писати писме с' у ваздуху. Пружите руку преда се на среду: јдан (точка); два (лево полуколо). Тако се пет или шест пута пише у ваздуху, а Учитељ пазе да свако дете држи писалку онако као кад се пише и да баш оно ради што треба, и што му он казује. —

Потом се пише на табли. На први задати знак деца седну, на други знак поваде таблице и наместе, на трећи знак узме сваки у руку писалку и наместе се за писањем. (За први знак може се свагда употребити 1; за други 2; за трећи 3. — Каково ћемо гласа знак сада писати? (гласа с') Почните дакле јдан! (точка), Два! (лево полуколо). Шта смо сад написали? (с). Подигните таблице да видим како је који написао! На то учитељ прође између деце и прегледава посао похвали оне, који су лепо написали, а онима који нису добро написали покаже поединце на њиховим таблицама у чему су погрешили и како би ваљало да су писали, пак онда и на табли покрај онога свог писмена напише онако ружно како је гдекоје дете написало и упути све како се писати има, затим опет на ново тактира а ученици пишу пет или шест пута то исто писме.

Кад се све то уради, учитељ побрише оно на сред табле написано писме и пише га под самогласнике у други

ред. Уз мало рукописно напише велико, и прочитав ели налик на мало, и у чему е налик на нѣга а у чему се од нѣга разликуе, каже им да е то велики знак од гласа С. Али овај се засада неучи писати но само познавати. Исто тако написуе, показуе, упознати и сравњивати дае учитель мало и велико (као штампано) грађанско под рукописнима, и мало и велико црквено писме. Мало грађанско пише он под мало рукописно а велико грађанско до нѣга под велико рукописно. Изпод ових написуе се мало и велико црквено под дотичним грађанскимa. Сад учитель изазове неколико дече, да на штицама траже и покажу писме с. У тај мах сви ученици имаю гледати у штице и за онима тражити то писме, а кад га онај нађе и покаже, онда мораю сви изказати глас тога писмена. Потом едно дете изнађе у писмарици то исто писме и подигнув у вис покаже свој деци, на које ова опет кажу глас тога писмена.

Напоследку свако дете тражи у своје Буквару то новонаучено писме, најпре међу малима, затим међу великим рукописнима, и тако редом међу грађанскимa и црквенима.

Сав овај посао што се досад радио, чинѣн е и код познавања самогласа, али сад наступа читавањ, и то бива овако :

Учитель рекне деци: ви већ знате да се глас с' не изговара сам за себе, него с' другим гласовима заодно. Тако у почетку овога часа казасте ми да се тим гласом „с“ почињ една реч. Коя е то реч била? (Сава). Ето, та ми већ можемо сад први слог из речи Сава написати? Кои е тај први слог? Кои су гласови у томе слогу? Покушайте уме л' сваки написати слог „са“ — Учитель тактира а деца пишу. Подигните да видим! Тако ћемо после подне још много других слогова, и гдекоје речи написати. Али сад оставите табле на полицицу што е под скамијом, па пазите шта ја показуем на табли, и говорите оне гласове које ја покажем. Учитель прстом, прутом или правачником покаже писме і, па онда с. А деца читаю іс. Знате ли реч која се почињ са та два гласа? (іса) Тако редом покаже учитель све по едан самоглас, и суглас е, а деца читаю: ес, ос, ас, ус. Но нипошто нетреба допустити да после првог гласа застану, него нека га отегну и с њиме суглас спое, дакле не е' с' него ес. — Где има сгодна реч што се почињ са тако спосним слогом, ту учи-

тель упути децу да се сете, која је то реч, да би им се тим ученѣ омилило, али опет нека му је овде први и главни посао спаянѣ самогласа и сугласа. —

Овај се посао ради прво на табли, друго на штици писмена (I), и треће на штици за читаванѣ, на којој имају бити написани слогови и речи што се из дотле познатих писмена састоје.

Сад опет учитељ покаже најпре сугласно писме с, па одма затим едан самоглас, а деца читавају: си, (први слог од речи Сима), се, со, са, су. — И то се ради на сва три места, редом и преко реда, онако као и пре.

Потом Учитель продужи овако: Ми смо сад већ почели спаяти и читавати, ал' још писмо прочитали ми едну реч. Ето нека изиђе едан па нека нађе у писмарици, писмена и' с' а'. Дете уради то, а учитељ послаже писмена едно до другога и покаже свој деци, а ова читају: и-са. Бил могао кой наћи ту реч на табли, на штици едной и другој? Едан показује а сви у глас читавају. Кад би ти Милане имао друга Ису, па би те ја нѣму послао, коме би ти отишао? (Иси). Ту реч и си нађите па табли, и на штици. Шта треба у писмарици изменути из речи иса? (а). А с' чиме треба то а променити? (и). Уради дакле то. — Шта сад имамо овде, (иси) — Кад ти зовеш друга твог Ису, како му кажеш (исо). — Нађите и то и прочитайте. Тако драга дечице сад већ умете и читаве речи прочитати. — За сада нека је доста а после подне ћемо учити писати више слогова и речи, и јошт више читати.

Пре него што пођу деца кући заповеди учитељ да таблу избришу па јо покажу; затим пита које смо ново писме данас научили из којих се потезова састоји то писме, и позове их да га на нѣгову команду у ваздуху напишу па онда зада да код куће тим писменом чисто и полагаано испишу целу едну страну табле и то да донесу. Још покаже свима где је то писме у Буквару и упути их да покушавају сами код куће би ли могли полако читати оно што је под тим писменом написано.

После, подне чим деца у школу дођу, учитељ заиште да му покажу табле, за уверити се, ели сваки урадио свој посао, и покаже своје задовољство онима, кои су како ваља урадили

Затим им зада да пишу речи што се састое из оних писмена, која већ учише писати, упутив их у први мах како се имаю потезови од писмена у едной речи заедно спаяти; што опет неће деци отвећ тешко бити, почем су код ручног приправљаня по цели ред потезова учили спаяти.

За оваково писанѣ употребити се могу речи: иса, иси ису, исо. Затим, оса, саса, сеіа, соса, соси, сосу, и т. д. Сваку реч изрекне најпре учитель, па онда испита први слог и у овоме гласове, па тактира писмена, затим тако и од другога слога. Кад е реч написана, ученици подигну табле а учитель прегледа и с' своим приметбама пропрати. Потом каже деци да смишляю сами речи које би умели написати, и да их у тишини пишу, а ако кои глас не умею написати нека уместо нѣга оставе положен потез, н. пр. реч село, нека напишу засад овако: се—о. — Докле се тако мали ученици у тишини занимаю, учитель се бави с' поправљанѣм часловачког писаня. А кад ови читаю учитель улучи прилику још еданпут, на штици за считавањ с' букварцима прећи све слокове и речи, што се под писменом с' находе. —

Да е Буквар наш оним редом сложен, кои се при ученоу писаня и читаня препоручуе, то би се одма могло и из нѣга читати. Са садашњим Букваром то јошт олако неиде. Међутим се по нешто ипак може за невољу и одатле читати, а и болѣ е да се колко толико и одтуда одма употреби. Тако код овога гласа отвори ће учитель деци из Буквара страну 19. и показав где е писме с, упутиће их да читаю у првом реду прву реч целу. (Са са). Од друге речи први слог (се). У другом реду први слог од прве друге и треће речи. У трећем реду од прве речи први слог (са). Од друге речи први и други слог (се—о). Од последнѣ речи други и трећи слог (сао) и т. д.

Пре него што деца пођу дома учитель им напомене, како они већ умею неколико речи написати и прочитати, а међу тима и само најсветіе име Сина Божіва Исуса Христа, кои врло милуе добру и послушну децу. Даде им да изнађу на табли, на штицама и у писмарици реч Исус, па онда то исто напишу на таблицама и однесу кући да покажу своим родитељима. По себи се разуме да писанѣ овога и сваког другога имена бива за сад само с' малим писменима.

За вештбанѣ домаће зада се ученицима да напишу целу

едну страну с' слоговима и речма, као оно мало час у школи. И сутра дан мораю свой посао донети и показати. Које дете спочетка не може смишляти многе речи, томе се допусти за неко време да едну исту реч по више пута испише.

Овај образац служи за пример, по коме се имаю сва остала писмена писати и читавати. Но знати валя, да се код сваког следујећег писмена имаю у читаванѣ узети не само самогласници, него и сугласници, које смо дотле прешли.

(Продужиће се.)

Наредба

Високог кр. угар. Наместничког Савета од 23 Априла о. г. Бр. 11,890 ради испита учителя у мешовитим србско-романским школама.

Почем е искуство показало, да учители, што су у мешовитим по език у србско романским православним црквеним обштинама намештени, обадва езика у толикој мери незнаю, у колико се за обучавањ дече на оба езика изискуе, тога ради позване су православне епархиалне власти арадска, темишварска и вршачка, да све у мешовитим црквеним обштинама намештене учителѣ, кои су учительски испит у сомборском србском учительскоприправничком заводу положили, упутити имаю да из романског езика у романској арадској препаранди, — а оне кои су учительски испит у арадској препаранди свршили, да у србском учительско приправничком заводу сомборском, из србског и старославенског езика с концем текуће или најдалѣ с концем доидуће школске године испит положити имаю. Поменуте епархиалне власти позване су уедно, да попис учителя, кои су обвезани овај испит положити, управительству приправничког завода благовремено доставе.

Дочим се управительство срб. учительско приправничког завода о овоме зарад сходног држана извешћуе, упућуе се уедно: да о успеху испита дотичних учителя, с пописом оних кои би од испита можда изостали, у свое време овамо известие поднесе.

Школске вести.

УЧИТЕЛСКИ ЗБОРОВИ. Високославно кр. Угарско наместничко Веће издало е под 31. Марта о. г. Бр. 11,888 наредбу о држаню учительских конференция или зборова у православним србским школама. Засада ће се држати у сваком протопресвитерском окружню преко године три учительска збора, у почетку школске године, на крају првог и на крају другог полгодишта. Зборови ће се држати под председништвом окружног школског надзорника, а учествоваће у њима сви учители, школски управители, катихете и школски старатели. Очекуе се да ће у тим зборовима и свештеници у великом броју учествовати. Цѣл ових зборова е расправљати важнија питања о воспитаню и учено младежи, особито пак да искусни учители држанѣм лекција за углед практично покажу, како се начела Педагогие и Дидактике у народној школи на воспитанѣ и ученѣ дечије прилагодити имаю. Прва ће се конференция учительска држати овог лета на свршетку школске године. — У идућем броју саобштићемо читателѣма нашим целу ову по напредак наше школе велеважну и свима нама добродошлу наредбу.

ПРВИЙ ЧЕСКОСЛОВЕНСКЫЙ СЛАБИКАР, ПИСМЕМ

СЛОВЕНСКИМ. Под овим насловом изишло е ових дана у Златном Прагу треће поправљено изданѣ Буквара за младеж Словенску у Ческой, на Морави, у Слезкой и у Словачкой. Буквар тај списао е познати чески списатељ Ф. Ј. Језбера а издао Фр. А. Урбанек. Под именом писма Словенскога или свесловенскога разуме писац нашу ћирилицу, а тежия му е та, да даде Чехословенима најлакше средство за научити се писму и правопису, коим више него 70 милиона Славяна — сви Руси, Бугари, и Срби — пишу и читаю. Прва два издана распродана су за неколико година у више хиљада примерака, а особита слава припада Госп. Јосифу Войтеку учителю главне школе у Лыси над Лабом, кој е половину истисака од првог издана купио и предплатницима педагогичког часописа „Пѣстунѣ“ човекољубно распоклаио. Издавателѣ напомињѣ да е од другог издана 2000 ексемплара за пет месеци раздао, а дело ово еднако траже особито на Морави и у Словачкой.

У предговору г. сачинитељ ческим народним учителѣма излаже важност и историю писма, кое св. Кирил пре тисућу година даде свима Словенима, и кое Чеси до смрти св. Прокопа год. 1053 као свое употребљаваху, а од тада га заборавише и почеше писати писменима туђим латинским и немачким, којима се и сад служе ако и нису за њи удесна. Предлажући далѣ свим Словенима да приме ћирилско то ест словенско писме, вели да би се тим разна племена Славенска у книжевности знатно приближила и да би тада могао Чех польску, руску, србску и бугарску књигу разумевати, и сваки изображени Словени лако би читао и употребљавао књиге на свима наречияма словенским пи-

сане, као што су негда стари Грци едним писменима а на 4 наречја своя писали на се ипак узаймно разумевали.

У Буквару овом употребљен је врло добар метод. Најпре је стављена Азбука велика и мала с подписаним сходним латинским писменима. — Затим долазе у I. одељену писмена што су у Кирилицу грађанској онака иста као и у Латиници дакле: А, Е, І, К, М, О, Т, З, — у другом одељену су писмена што су изгледом налик на Латинска али друго значе као: Кс, Кв, Н, Р, С, У, Х, В. — Под III. стављена су остала писмена овим редом: Бб, Ц, Ч, Д, Э, (руско е у страним речма) Ђ, Ф, Г, И, Й, Ја, Ю, Л, П, Ш, Щ, Ћ, Ђ, Ђ, Ђ, Ђ, Ђ, Ђ.

Код сваког овог одељенја придодани су сходни предмети за читањ. У IV. одељену находе се вештања у читану са писменима што су едно на друго по изгледу налик. У V. одељену је упутство за написивањ и читањ писмена, код којих се за почетнике неке тегобе у читану находе. — У одељену VI — VIII. долазе као предмети за читањ речи по азбучном реду, имена Славенских племена, и мудре реченице. У XI одељену је разговор Чеха са Словаком, затим чешка приповедка: „Каждый је повинен працовати (сваки ваља да ради). Словачке песме „Нитра мила Нитра“ и „Слован сам ја Слован то таиће небудем.“ Има још приповедка една (отац и његова деца види број 100 из прве читанке под насловом „Слога“) успоред на Ческом и Полском езику, и „Отче наш“ Словачки, Чески и Црквенословенски. Додата је књижица и рукописна азбука Словенска с неколико редова за вештањ у читану рукописа.

Буквар овај набавити се може код издавателя у Прагу, цена му је 20 новчића а самој азбуци обашка 2 новч. —

НАРОДНЕ ШКОЛЕ У ЧЕСКОЈ. По званичном извештају било је у краљевини чешкој на свршетку 1864 школске године 3786 народних школа римокатоличке вероисповести. Од ових је у 2031 школа само чешки, у 1658 само немачки, у 97 чешки и немачки език обучавања. Уз ове школе има 10 приправничких завода од којих су 6 у самом Златном Прагу. Школа радиности за девојчице 103; занатлиских школа за шегрте 25; недељних школа 3700; војника разсадника (Schützenfchule) 897; школица за пчеларство 49; учионица за свилоделство 30.

Школских управителја има 60 од духовног реда и 24 световна. Управљајућих учитеља 16; катихета 2130; учитеља на подреалкама 107. од којих 6 свештеника а остали су световни; учитеља на главним школама 351 световног и 22 духовничког реда.

Учитеља у основним школама 2954; Подучитеља 2375. Учительница световног реда (понајвише за послове) има 97; а духовних (калуђерица), што се са обучавањем деце баве, има 94. —

Деце за обичну школу способне било е 320,184 мушке, и 311,354 женске, а ишло е у подреалке : 4521, у главне школе 40,965, а у основне 268,915 мушке деце; женске деце у главним школама било е : 16,463, а у основнима : 281,773. — У недељне школе ишло е 239,164; а требало е да иду 262,065, — Приправника учительског звања било е 561, а приправица 77.

СЕОСКЕ ШКОЛЕ У РУСИИ. У Русији пре 1860 године било е врло мало сеоских школа. Пошто се селяци ослободише, Свештенство се православно својски поче зауимати о подизању школа и учењу мушке и женске деце. Без икакве плате једино из Християнске любви ка ближњим својим, готово без сваких новчаних средства, у својим становима почеше врстни свештеници, ђакони и пономари (кои тамо као чтеци у чин свештенички спадају) децу читању, писању, појању и катихизису учити. Жене и кћери свештеничке отворише девојчке школе, и број ових школа порастао е за неколико година на више од 20,000. Епархијални архиепископи сваке године доносе св. Синоду извештае о стању ових школа, које е у сваком погледу повољно и напредно. Сиромашнији чланови нижег свештеничког реда, кои се с учењем деце занимају, добиваху и досад од св. Синода малу новчану награду, зарад побуђења и поштренија. Сад читамо у јавни Листови да е цар Руски определио из државне благајнице на издржаванје овакових школа, што их свештеничке породице држе, сваке године редовно 300,000 рубаља давати.

ЧУВАНЈЕ ЗДРАВЉА У ШКОЛИ. У Баварској кр. правителство издало е недјавно ове наредбе :

1. Да се школске собе имају сваки дан по више пута уредно ветрити, и да се на прозоре школске ветрила или вентили уместе како би скорашњи здрав ваздух непрестано могао притицати, а по-кварени излазити.
2. Да се школске собе и школска здања чисто држе, и тако да за образац чистоте и уредности деци служити могу.
3. Зимом да се школе умерено греју а не сувише. Топлота не-сме бити већа од 15 степени ромировог термометра, кои се тога ради у свакој школи находити има.
4. Школе не смеју бити препунјене, нити деца у скраијама стиснута.
5. Проходи школски имају се чисто држати.
6. Обштине се имају старати да врло сиромашној деци из сиротинског фонда топле халјине и зимну обућу сваке есени набаве а за осталу децу имају то родитељи за времена набавити.

WWW.UNILIB. НАИМЕНОВАНЋ. За срб. Крстур. Наименован од темишварске консисторие Емануил Николић. Изучи препарандию у Сомбору 1834. Положио учительски испит 1858. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Тражили се још: Илия Алексић, Алекса Чичовачки, Ђорђе Крагуевић, Сава Бугарски и Светозар Белезлин. Одобрено од кр. наместн. бр. 18618.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛ. ЛИСТА. Госпођа Любица Бизумића учитељка из Опатовца послала е ових дана Уредништву овом 40 нов. а. вр. као прилог на фонд Школскога Листа. Ово е прва Србкнија, која е фонду овом прилог учинила. Нека се на јо угледају све наше госпође Србске па нека од сувишка свог овом користном фонду у помоћ притичу.

Књижевност.

* Нъгово Високопреосвештенство Господин Архиепископ Београдски и Митрополит целе Србие Михаил намерава издати дело под насловом „Православни Проповедник“ Дело то биће поделѣно на 6 књига, и имаће: I. Проповеди за празничне дане. II Проповеди у недельне дане. III. Проповеди на Символ вере, десет заповести, молитву господню и блаженство. IV Проповеди о животу Господа Исуса Христа. V. О светим библијским лицама. VI. О страдањима Христовима. У свакој књизи биће 10—15 штампаних табака. Цена е свакој књизи 8 гроша чарш. Чист доходак одређен е фонду свештеничком за удовице. Рок предплати трае до 1 Јуниа. Скупитељи добию 11. књигу на дар, а новци се полагају кад се књига прими. Издаванѣ овога дела поверено е г. Николи Ставићу свештенику и чиновнику београдске Консисторие, ком се и предплата шалѣ. —

Неуморни овај митроносни дѣлатель на пољу духовне књижевности наше издао е за кратко време много књига, ков су свештенству и народу нашем од велике користи и ков у нашој дуковной литератури прво место заузимаю. Штета само што се на овој страни досада слабо те књиге читаю и употреблюю. Ми ћемо споменути овде само неке, ков држимо за најважние, то су: „Црквеный Учитель. Збирка најкрасних проповеди за народ (преко 160) са додатком Наставленіе Християнима св. Тихона Епископа Воронежског, ков садржи у себи 33 поученя. Пастирска Поученя на све Неделѣ и Празнике. Београд 1860. — Србляк или Правила св. Срб. Просветителѣма Издавѣ ново допунѣно синаксарима, акатистима Светоме Краљу Студеничком и Стефану Дечанском, и са правилѣма ових србских Светаца коих се сабор свршуе где им мошти почиваю, као : св. Саве II. Архиепископа Србског; Св. Данила Архиепископа: Иоаникија и Јефрема патриараха :

св. Владимира краља србског; св. Васиља Архиепископа херцеговачког што е у Острогу, и осим других напоследку се налази и служба свим Србским Просветитељима прописана за дан 30. месеца Августа. Остале су књиге: Душевни Дневник, Црквесловіе или Црквена Богословія. Догматично, Нравствено и Настирско Богословіе; Мудри Игуман; Допуенѣ Требника; Служба св. Кирилу и Методију, и многе друге. Желимо да се књиге ове што више читаю и да на духовно сазидањ целог Народа Србског, ради коега се високопреосвештеный Аутор њихов тако много и неусипно труди, — што веѣма послуже.

* Госп. Милован Јанковић издао е на свет: „Кратак наук маѣарског езика“ по Шамаряю. Добити се може у еписк. печатњи и код г. професора Ј. Туромана у Н. Саду. Цена е 40 новч. —

* У књижари Самуила Шена у Сомбору могу се добити све школске Србске, Хрватске, Нѣмачке, и Маѣарске књиге што их издае ц. кр. издаваштво шк. књига у Бечу, и кр. свеучилишна печатња у Будиму. У овој књижари добити се може и књига: „Огледало Христіанске добродетели састављено из Житія святих. Беч 1863, цена 50 новч. а. вр. Кои би дакле дело ово, или остале школске књиге имати желили, нека се управо на исту књижару под атресом: Н. Samuel Schön Buchhändler in Zombor, обрете.

Ланьски предплатници овога листа кои су право имали до 1. Априла ове године Школ. Лист и Пријатеља Младежи примати есу ови: Г. Г. Конст. Јосифовић парох у Пешти, Н. В. Барако трговац у Карштату; преосв. Лукиян Николазвић епископ и Сам. Поповић прота у Плашком, Урош Марковић парох у Д. Фелдвару, Србске Школе у Медници, Нани, Батосеку, Вемену, Муачу и Майшу; Јован Боларић парох у Сечую, Петар Берић учитељ у Браньину, Бож. Ћосић, учитељ у Бану; Ат. Поповић прота у Осеку, Светоз. Поповић учитељ у Будинци, Франя Коларић учитељ у Сесвети; Школа Мостарска; ц. кр. конзурална агенција у Тузли, Вас. Николазвић адв. у Далю, М. Визумић уч. у Опатовцу, Ј. Ћурић игуман у Боѣану, Срб. Школа у Илоку, Т. Петровић пар. у Араду, Гр. Надашки уч. у Батовњи, Ј. Вуић уч. у Сенти, Школа у Т. Семиклошу, Др. Дадич и Н. Кирић учитељи у Ади, М. Ћурчић уч. у Мољу, Ћ. Бранковић прота, Д. Поповић намест. П. Вукићевић сенатор, Теодоровић, Белянски, Томић и Бркић учитељи, В. Бикар економ, Јефта Мишин гробљар, и Срб. Препарандія Сомбору.

(Списак ће се продужити.)

Издае и уређуе Никола Ћ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.